

بررسی زمینه‌های تشکیل شرکتهای تعاونی صنایع دستی بانوان در استان فارس

● تهیه کننده: نسرین نستعین

مقدمه

مسأله اشتغال زنان از جمله مسائلی است که علی‌رغم اهمیت فوق‌العاده، تاکنون کمتر مورد توجه قرار گرفته و یا لاقلاً توجه کافی به آن مبذول نگردیده است.

اگر چه حضور فعال زنان در جریان روزمره زندگی و نقش پراهمیت آنان در اداره امور خانه و انجام وظایف خانه‌داری و تربیت و پرورش کودکان، حقیقتی انکارناپذیر به شمار می‌رود، لیکن واقعیت امر این است که نقش حساس زنان در تولید و توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در جامعه ایران هنوز پنهان است.

در گزارشهای توسعه انسانی سازمان ملل نوشته شده است که زنان بهره بسیار کمی از منافع توسعه را به خود اختصاص داده‌اند، گرچه نیمی از جمعیت دنیا را زنان تشکیل می‌دهند. همچنین سهم آنان در جمعیت فعال اقتصادی حدود ۳۰٪ و در برخی از کشورها بسیار کمتر از این رقم برآورد می‌شود. در کشورهای درحال توسعه، زنان فرصتهای شغلی کمتری داشته و غالباً در بخش غیررسمی بدون

هیچگونه دستمزدی به کار مشغول بوده‌اند. اکنون که جمهوری اسلامی ایران با الهام از تعالیم عالیة قرآن مجید و با احترام به حقوق اجتماعی زنان در مسیر خودکفایی و عدم وابستگی اقتصادی و سیاسی به بیگانگان پیش می‌رود و با اجرای برنامه توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی به سوی ترقی و تعالی گام برمی‌دارد، ضرورت ایجاب می‌کند که موضوع اشتغال زنان و نوع فعالیتهای اقتصادی مناسب آنان و میزان این فعالیت در بخشهای مختلف اقتصادی کشور، مورد شناسایی دقیق گیرد تا با شناخت علمی و بینشی منطقی، ضمن ایجاد دگرگونی در نحوه نگرش به نقش زن در زندگی اجتماعی - اقتصادی، زمینه لازم برای بروز و ظهور استعدادها و قابلیت‌های زنان به عنوان نیمی از نیروی کار بالقوه جامعه فراهم آید و بانوان کشور بتوانند عملاً در صحنه فعالیتهای اقتصادی حضور داشته باشند.

منفعت‌طلبی‌های فردی، بتوان با رعایت کامل مصالح زنان کشور، منافع آنان را در حد مقدر تامين نمود تا بدین طریق امکان مشارکت بیشتر زنان در فعالیتهای اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی فراهم آید و سهم حاصل از کار و فعالیت آنان در تولید ملی جایگاه ویژه خویش را بدست آورد.

بیان مسأله

استان فارس با مساحتی بالغ بر ۱۳۳ هزار کیلومتر مربع در جنوب ایران با تمدنی کهن و هنرمندانی خلاق و مبتکر در بیش از ۴۲ رشته صنایع دستی، از دیرباز یکی از مهمترین قطب‌های صنایع دستی کشور بوده است که با نظر به تنوع رشته‌های صنایع دستی در خود و برخورداری از ویژگیهای سنتی و هنری و

از این رو، در اجرای این مهم می‌بایست شیوه‌ای برگزیده شود که به دور از هر گونه تبعیض، استثمار و بهره‌کشی و

فرهنگی که همگی زمینه‌ساز اشتغال در این رشته‌ها بوده‌اند، می‌تواند از مهاجرت روستاییان به شهر جلوگیری کند و با افزایش درآمد روستاییان و عشایر و بین اشرار مختلف اجتماعی، تعاون برقرار نماید.

براساس آمار و به گفته دکتر حسن حبیبی، رئیس بنیاد ایران‌شناسی هم‌اکنون ۱۰ میلیون نفر از جمعیت ۶۰ میلیونی کشور به نوعی با صنایع دستی در ارتباط هستند و لذا عاقلانه نیست که بی‌اعتنا از کنار این ظرفیت بالقوه، گذشته و دغدغه بیکاری و ایجاد اشتغال برای جوانان را نداشت!

زنان به عنوان نیمی از جامعه انسانی به صورت بالقوه می‌توانند نقش موثری در افزایش تولید ملی و سطح اشتغال ایفا نمایند. توجه به این قشر از جامعه گرچه به ظاهر به اندازه ضرورت توجه به اشتغال‌زایی برای مردان بیکار که بار مسؤلیت اداره زندگی خانوادگی را در فرهنگ اسلامی به عهده دارند، دارای اهمیت نیست ولی، توجه همزمان به هر دو قشر بیکار زن و مرد در جامعه، می‌تواند بسیاری از ظرفیتهای بالقوه را به فعل درآورد. بدین ترتیب، ضرورت استفاده بهینه از منابع نیروی انسانی بیکار و با کم‌کار (بیکاری پنهان) در افزایش ظرفیت تولید و رفاه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جامعه آشکارتر خواهد شد.

تشکیل شرکتهای تعاونی صنایع دستی یکی از مواردی است که برای به کارگیری بخشی از نیروی فعال بانوان در جستجوی کار پیشنهاد می‌گردد. با تشکیل تعاونیهای صنایع دستی می‌توان با آموزش و بهبود کیفیت کالا، حفظ این سنتها و بازاریابی برای آنها، در مجموع به حمایت از زنانی که به این حرفه مقدس اشتغال دارند، پرداخت.

اهمیت و لزوم تحقیق

بخش عظیمی از نیروی انسانی کار شاغل در صنایع دستی متعلق به زنان است. از این رو، با توجه به بالا بودن سهم زنان در این صنایع، ضعف آن، کاهش اشتغال زنان را به دنبال دارد. چرا که هر جا زنان پیشرفت کرده‌اند، رشد اقتصادی

نیز معمولاً پایدار بوده است و هر جا زنان در حصار محدودیت قرار گرفته‌اند، ایستایی حادث شده است. توسعه اقتصادی و پیشرفت زنان دو مقوله جدایی‌ناپذیر هستند.

جلب مشارکت زنان در سطوح مختلف زندگی علاوه بر تاثیر مستقیم در افزایش تولید سرانه و تولید ناخالص ملی، فرصتهای تصمیم‌گیری و مشارکت را در سطوح مختلف فراهم می‌کند.

حضور سرمایه‌داری سنتی در جوامع روبه توسعه (که یکی از آنان کشور ایران است) لزوماً به معنای اقتدار و تداوم حیات نهادهای اقتصادی کهن وابسته به این نوع سرمایه‌داری نیست. کما اینکه دیده می‌شود بسیاری از حرفه‌ها و صنایع دستی، در مقابله با تهاجم اقتصادی و صنعتی غرب، آسیب جدی دیده و روبه ضعف نهاده‌اند.

از جمله این نهادهای اقتصادی، هنرها و صنایع دستی است که اگر چه امروز به خاطر هجوم تکنولوژی و سیل کالاهای صنعتی، حیات آنها مورد تهدید واقع شده است، ولی به دلایل بسیار که اهم آنها، ارزش ملی، هویت فرهنگی و حتی زیباشناسی این هنرها است، حفظ و تقویت آنها، نوعی وظیفه ملی و اجتماعی به شمار می‌رود.

لذا تشکیل تعاونیهای صنایع دستی، نه تنها بهترین راه کمک به این نهادهای با ارزش ملی است، بلکه به زنان این امکان را می‌دهد که مطابق خواست همسران خود، ضمن حضور در خانه، از امکانات موجود استفاده نموده و علاوه بر کسب استقلال مالی حافظ سنتها و ارزشهای حاکم بر جامعه نیز باشند.

ردپای ذوق و روحیه هنری زنان در صنایع دستی کاملاً مشهود است و با سرمایه‌گذاری در این صنعت و ایجاد شرکتهای تعاونی این امکان فراهم می‌شود

که زنان با اعتماد و اطمینان بیشتری به فعالیت پرداخته و حتی به فکر احیاء بعضی از صنایع دستی فراموش شده باشند. جامعه آماری این تحقیق را هنرجویان سال آخر و فارغ‌التحصیلان هنرستانهای دخترانه استان فارس تشکیل می‌دهد از بین آنها صد نفر به عنوان نمونه تحقیق انتخاب شده‌اند و پرسشنامه‌ای را که در اختیار آنها قرار گرفت، تکمیل کرده و عودت داده‌اند. نتایج حاصل از بررسی داده‌ها به شرح ذیل به دست آمده است.

جدول شماره ۱: توزیع فراوانی وضعیت تاهل (آزمودنیها)

وضعیت تاهل	فراوانی	درصد فراوانی
متاهل	۵۷	۵۷
متاهل	۴۳	۴۳
کل	۱۰۰	۱۰۰

جدول شماره ۲: توزیع فراوانی وضعیت اشتغال (آزمودنیها)

وضعیت اشتغال	فراوانی	درصد فراوانی
شاغل	۱۸	۱۸
بیکار	۸۲	۸۲
کل	۱۰۰	۱۰۰

جدول شماره ۳:

مجدور خی	درجه آزادی	سطح معناداری	درصد فراوانی	فراوانی	تمایل به عضویت
۲۹/۱۶	۱	۰/۰۰۰۱	۷۷	۷۷	دارد
			۲۳	۲۳	ندارد
			۱۰۰	۱۰۰	کل

پاسخ به سؤال اول تحقیق

آیا بین تعداد آزمودنیهایی که متمایل به عضویت در شرکت تعاونی صنایع دستی هستند و کسانی که تمایلی به این کار ندارند، تفاوت معنی‌داری وجود دارد؟ برای پاسخ به این سؤال از جدول توافقی و ضریب مجذور خی استفاده شد و جدول تنظیم گردید:

ملاحظه می‌شود که میان تمایل و عدم تمایل افراد نمونه تحقیق به عضویت در شرکت تعاونی صنایع دستی، تفاوت معنی‌دار در سطح یک ده‌هزارم وجود دارد.

جدول شماره ۵:

سطح معناداری	درجه آزادی	مجذور خی	کل	ندارد	دارد	تمایل به عضویت وضعیت تاهل
۰/۰۱	۱	۱۰/۲۳	۵۷	۷	۵۰	مجرد
			۴۳	۱۶	۲۷	متاهل
			۱۰۰	۲۳	۷۷	کل

جدول شماره ۶:

سطح معناداری	درجه آزادی	مجذور خی	کل	ندارد	دارد	تمایل به عضویت وضعیت شغلی
۰/۰۰۱	۱	۱۸/۲۹	۱۸	۱۱	۷	شاغل
			۸۲	۱۲	۷۰	بیکار
			۱۰۰	۲۳	۷۷	کل

جدول شماره ۷:

سطح معناداری	درجه آزادی	مجذور خی	کل	ندارد	دارد	تمایل به عضویت وضعیت شغلی
۰/۰۱	۲	۱۰/۸۳	۱۲	۱	۱۱	۸۰ تا ۱۰۰ هزار تومان
			۳۸	۴	۳۴	۱۰۱ تا ۱۵۰ هزار تومان
			۵۰	۱۸	۳۲	۱۵۰ هزار تومان به بالا
			۱۰۰	۲۳	۷۷	کل

پاسخ به سؤال دوم تحقیق فارغ‌التحصیلانی که تمایل به عضویت در شرکت تعاونی صنایع دستی دارند، در چه گروه سنی قرار دارند؟ برای پاسخ به این سؤال آزمودنیهای تحقیق به سه گروه سنی تقسیم شدند و سپس توزیع فراوانی افراد مایل به عضویت در شرکت تعاونی صنایع دستی، با روشهای آمار توصیفی در گروههای سنی مذکور دسته‌بندی شدند. نتایج در جدول شماره ۴ ارائه می‌گردند.

جدول شماره ۴:

درصد فراوانی	فراوانی	سن
۷۹	۶۱	۱۸ تا ۲۰ سال
۱۶	۱۲	۲۱ و ۲۲ سال
۵	۴	۲۳ تا ۲۵ سال
۱۰۰	۷۷	کل

همانگونه که در جدول شماره ۴ ملاحظه می‌شود، ۷۹٪ از آزمودنیها مایل به عضویت در شرکت تعاونی صنایع دستی، در گروه سنی ۱۸ تا ۲۰ سال که جوانترین گروه سنی هستند، قرار دارند. ۱۶٪ در گروه سنی ۲۱ و ۲۲ سال و ۵٪ بقیه در گروه سنی ۲۳ تا ۲۵ سال که بالاترین گروه سنی است، قرار دارند. یعنی با افزایش سن، تمایل به عضویت در شرکت تعاونی صنایع دستی کاهش می‌یابد.

پاسخ به سؤال سوم تحقیق

آیا بین وضعیت تاهل افراد مایل و غیرمایل به عضویت در شرکت تعاونی تفاوت معنی‌دار وجود دارد؟ برای پاسخ به این سؤال نیز از ترسیم جدول توافقی حاوی اطلاعات توصیفی و مجذور خی استفاده شد. نتایج در جدول شماره ۵ ملاحظه می‌شود.

ملاحظه می‌شود که تعداد افراد مجرد مایل به عضویت در شرکت تعاونی صنایع دستی حدود دو برابر افراد متاهلی است که تمایل به عضویت در شرکت تعاونی

خی محاسبه شد. نتایج در جدول شماره ۷ ارائه می‌گردند.

ملاحظه می‌شود که بیشترین میزان تمایل به عضویت در تعاونی صنایع دستی متعلق به گروه متوسط درآمد و سپس بالاترین سطح درآمد است و کمترین میزان تمایل مربوط به کم‌درآمدترین قشر آزمودنیها می‌باشد. این تفاوتها در سطح یک صدم معنادار می‌باشد.

پاسخ به سؤال ششم تحقیق

آیا بین نیاز به آموزش هنرهای دستی در افراد مایل به عضویت در شرکت تعاونی صنایع دستی و غیرمتمایل به عضویت، تفاوت معنی‌داری وجود دارد؟ برای پاسخ به این سؤال نیز بار دیگر از جدول توافقی و ضریب مجذور خی استفاده شد. نتایج در جدول شماره ۸ ارائه شده است.

ملاحظه می‌شود که تعداد افرادی که تمایل به عضویت در تعاونی صنایع دستی دارند و اعلام نموده‌اند که نیازی به آموزش در زمینه هنرهای دستی ندارند بیش از ۵ برابر افرادی است که تمایل به

صنایع دستی دارند و این تفاوت در سطح یک صدم معنادار می‌باشد.

پاسخ به سؤال چهارم تحقیق

آیا بین تمایل به عضویت در شرکت تعاونی صنایع دستی افراد شاغل و بیکار تفاوت معنی‌دار وجود دارد؟ برای پاسخ به این سؤال نیز جدول توافقی تنظیم و از ضریب مجذور خی استفاده شد. نتایج در جدول شماره ۶ ملاحظه می‌گردد.

ملاحظه می‌شود که افراد بیکار مایل به عضویت در شرکت تعاونی صنایع دستی، ده برابر افراد شاغل مایل به عضویت است و این تفاوت در سطح یک هزارم معنادار می‌باشد.

پاسخ به سؤال پنجم تحقیق

آیا بین سطح درآمد خانوادگی افرادی که تمایل به عضویت در شرکت تعاونی دارند و آنها که تمایلی ندارند، تفاوت معنی‌داری وجود دارد؟

برای پاسخ به این سؤال نیز جدول توافقی تنظیم گردیده و ضریب مجذور

جدول شماره ۸:

تمایل به عضویت نیاز به آموزش	دارد	ندارد	کل	مجدور خی	درجه آزادی	سطح معناداری
دارد	۱۲	-	۱۲	۲۲/۸۲	۱	۰/۰۰۱
ندارد	۶۵	۲۳	۸۸			
کل	۷۷	۲۳	۱۰۰			

عضویت در شرکتهای تعاونی صنایع دستی ندارند.

پاسخ به سؤال هشتم تحقیق

آیا بین تمایل به عضویت افرادی که معتقدند تشکیل شرکت تعاونی نیاز به حمایت اداره تعاون دارد و آنها که به این امر معتقد نیستند، تفاوت معنی‌داری وجود دارد؟

جدول شماره ۹:

تمایل به عضویت تاثیر موانع فرهنگی اجتماعی	دارد	ندارد	کل	مجدور خی	درجه آزادی	سطح معناداری
زیاد	۳	۱	۴	۴/۰۳	۲	NS
متوسط	۲۶	۱۰	۳۶			
کم	۴۸	۱۲	۶۰			
کل	۷۷	۲۳	۱۰۰			

به این سوال نیز از طریق رسم جدول توافقی و محاسبه ضریب مجذور خی پاسخ داده شد. نتایج در جدول شماره ۱۰ ارائه شده است.

ملاحظه می‌شود که تنها یک نفر از کل آزمودنیها معتقد هستند که تشکیل شرکت تعاونی نیاز به حمایت اداره تعاون ندارد و به تبع تفاوت حاصله در سطح یک صدم معنادار است.

جدول شماره ۱۰:

تمایل به عضویت حمایت اداره تعاون	دارد	ندارد	کل	مجدور خی	درجه آزادی	سطح معناداری
لازم است	۷۶	۲۳	۹۹	۷/۲۸	۱	۰/۰۱
لازم نیست	۱	۰	۱			
کل	۷۷	۲۳	۱۰۰			

پاسخ به سؤال نهم تحقیق
آیا بین میزان اعتماد به نفس آزمودنیهایی که تمایل به عضویت در تعاونی دارند و آنها که تمایل ندارند، تفاوت معنی‌داری وجود دارد؟

برای پاسخ به این سوال نیز جدول توافقی ترسیم شد و ضریب مجذور خی محاسبه گردید. نتایج در جدول شماره ۱۱ ارائه شده است.

ملاحظه می‌شود که میزان اعتماد به نفس آزمودنیها در تمایل آنان به عضویت در تعاونی تفاوت معنی‌دار، در سطح یک صدم ایجاد می‌نماید.

جدول شماره ۱۱:

تمایل به عضویت اعتماد بنفس	دارد	ندارد	کل	مجدور خی	درجه آزادی	سطح معناداری
دارد	۷۵	۱۶	۹۱	۷/۳۶	۱	۰/۰۱
ندارد	۲	۷	۹			
کل	۷۷	۲۳	۱۰۰			

پاسخ به سؤال دهم تحقیق
آیا بین تمایل به عضویت در تعاونی صنایع دستی در میان افرادی که سرمایه دارند و آنها که ندارند تفاوت معنی‌داری وجود دارد؟

به این سؤال از طریق ترسیم جدول توافقی و محاسبه ضریب مجذور خی پاسخ داده شد. نتایج در جدول شماره ۱۲ ارائه می‌شود.

ملاحظه می‌شود که داشتن یا نداشتن سرمایه در تمایل آزمودنیها به عضویت در تعاونی تفاوت معنی‌دار در سطح یک صدم ایجاد می‌نماید.

پاسخ به سؤال یازدهم تحقیق
آیا بین عدم علاقه به تشکیل تعاونی

شماره ۹ ارائه گردیده است. ملاحظه می‌شود که بین تاثیر عوامل فرهنگی اجتماعی در افرادی که تمایل به عضویت در تعاونی صنایع دستی دارند و آنها که چنین تمایلی ندارند تفاوت معنی‌داری وجود ندارد.

همچنین ملاحظه می‌شود که بیش از نیمی از آزمودنیها تاثیر کمی برای موانع فرهنگی - اجتماعی بر سر راه تشکیل تعاونی‌ها قائل هستند، حدود یک سوم از آنها تاثیر متوسط و تنها ۴ درصد آزمودنیها معتقدند که موانع اجتماعی - فرهنگی نقش زیادی در عدم تشکیل شرکتهای تعاونی دارند. و البته در جدول شماره ۹ ملاحظه شد که تفاوتی حاصله نقشی در تمایل یا عدم تمایل به

عضویت در تعاونی دارند و اعلام کرده‌اند که نیاز به آموزش هم دارند. تفاوت حاصله نیز در سطح یک هزارم معنادار است. به طور کلی صرف‌نظر از تمایل به عضویت در شرکت تعاونی صنایع دستی کمتر از یک هشتم آزمودنیها اعلام کرده‌اند که نیاز به آموزش دارند.

پاسخ به سؤال هفتم تحقیق
آیا بین تاثیر موانع فرهنگی - اجتماعی در افراد و تمایل به عضویت در تعاونی هنرهای دستی آنها، تفاوت معنی‌داری وجود دارد؟

بار دیگر جدول توافقی و ضریب مجذور خی برای پاسخ دادن به این سؤال مورد استفاده قرار گرفت. نتایج در جدول

عضویت خود در تعاونیهای صنایع دستی اعلام نموده‌اند و در رده‌های بعدی، شاغل بودن و مخالفت سرپرست خانواده (همسر یا پدر) آزمودنیها قرار دارد. تنها یک نفر از آزمودنیهایی که به این سؤال پاسخ داده‌اند، علت عدم عضویت خود در شرکت تعاونی صنایع دستی را عدم علاقه اعلام نموده‌اند.

پس از پاسخ دادن به تک تک سؤالات تحقیق، از مجموع پاسخها پاره‌ای اطلاعات توصیفی جمع‌آوری شده است که برای رسیدن به تصویر روشن‌تری از وضعیت آزمودنیهای تحقیق و فراوانی پاسخهای آنان به صورت جدول متعاقباً ارائه خواهد شد.

بحث و بررسی یافته‌های تحقیق

نتایج ذیل از پژوهش حاضر به دست آمدند:

۱- میان تمایل و عدم تمایل افراد نمونه تحقیق به عضویت در شرکت تعاونی صنایع دستی تفاوت معنی‌دار وجود دارد.

۲- با افزایش سن، تمایل به عضویت در شرکت تعاونی صنایع دستی کاهش می‌یابد.

۳- افراد مجرد تمایل بیشتری به عضویت در شرکت تعاونی صنایع دستی دارند.

۴- افراد بیکار تمایل بیشتری به عضویت در شرکت تعاونی صنایع دستی دارند.

۵- گروه دارای سطح درآمد خانوادگی متوسط، بیشترین تمایل را به عضویت در شرکت تعاونی صنایع دستی دارند.

۶- اغلب افرادی که تمایل بیشتری به عضویت در شرکت تعاونی صنایع دستی دارند، اعلام نموده‌اند که برای تشکیل شرکتهای تعاونی نیاز به آموزش در زمینه‌های دستی ندارند.

۷- عوامل فرهنگی اجتماعی در تمایل افراد به عضویت در شرکت تعاونی صنایع دستی، تفاوت معنی‌داری ایجاد نمی‌نماید.

۸- اکثریت قریب به اتفاق آزمودنیها معتقدند که تشکیل شرکتهای تعاونی صنایع دستی نیاز به حمایت اداره کل تعاون دارد.

جدول شماره ۱۲:

تعامل به عضویت سرمایه لازم	دارد	ندارد	کل	مجدور خن	درجه آزادی	سطح معناداری
دارد	۳۴	۱۳	۴۷	۶/۳۷	۱	۰/۰۱
ندارد	۴۳	۱۰	۵۳			
کل	۷۷	۲۳	۱۰۰			

هزارم وجود دارد.

پاسخ به سؤال دوازدهم تحقیق دلایل عدم استقبال آزمودنیها از شرکت در تعاونی هنرهای دستی کدامند؟ به این سؤال از طریق جدول فراوانی و نمودار آن پاسخ داده شده است.

جدول شماره ۱۴:

دلایل عدم عضویت	فراوانی	درصد فراوانی
شاغل بودن	۶	۲۶
نداشتن علاقه	۱	۴
مخالفت سرپرست خانواده	۵	۲۲
مشکلات خانهداری	۱۱	۴۸
کل	۲۳	۱۰۰

ملاحظه می‌گردد که بیش از نیمی از کسانی که به این سؤال پاسخ داده‌اند، مشکلات خانهداری را دلیل اصلی عدم

صنایع دستی در آزمودنیهایی که اطلاعات کافی در مورد تشکیل تعاونی دارند و کسانی که این اطلاعات را ندارند، تفاوت معنی‌داری وجود دارد؟

به این سؤال از طریق رسم جدول فراوانی و محاسبه ضریب مجدور خن پاسخ داده شد و نتایج در جدول شماره ۱۳ ارائه شده است.

جدول شماره ۱۳:

پاسخ	فراوانی	درصد فراوانی	مجدور خن	درجه آزادی	سطح معناداری
بلی	۸۷	۸۷	۵۴/۷۶	۱	۰/۰۰۱
خیر	۱۳	۱۳			
کل	۱۰۰	۱۰۰			

ملاحظه می‌شود که بین پاسخ آزمودنیهایی که اطلاعات کافی در مورد تشکیل شرکتهای تعاونی داشته‌اند و آنها که اطلاعات کافی در این خصوص نداشته‌اند، تفاوت معنی‌دار در سطح یک

جدول شماره ۱۵:

وضعیت اشتغال و تمایل به عضویت سن و وضعیت تاهل		تمایل به عضویت دارد		تمایل به عضویت ندارد	
		شاغل	بیکار	شاغل	بیکار
مجرد	۱۸ تا ۲۰	۱	۴۴	۲	۲
	۲۲ تا ۲۴	۰	۵	۲	۱
	۲۵ تا ۲۷	۰	۰	۰	۰
متاهل	۱۸ تا ۲۰	۲	۱۴	۱	۷
	۲۲ تا ۲۴	۰	۷	۴	۲
	۲۵ تا ۲۷	۴	۰	۲	۰

است. در جداول و نمودارهای بعدی، تحقیق در پی یافتن علل و عوامل تشکیل دهنده نگرش آزمودنیها نسبت به عضویت در شرکتهای تعاونی صنایع دستی می باشد.

جدول شماره ۴ نشان می دهد که تمایل به عضویت در شرکت تعاونی صنایع دستی در آزمودنیهای تحقیق با افزایش سن کاهش می یابد. نمودار شماره ۴ که در همین مورد تنظیم شده است، کشیدگی مثبت دارد.

حصول این نتیجه، چندان دور از انتظار نیست و قابل توجیه می باشد. عضویت در شرکت تعاونی و یا تشکیل شرکت تعاونی، مستلزم فعالیت بسیار زیادی می باشد. اصولاً افراد هر چه جوانتر باشند، انگیزه فعالیت بیشتری دارند. با افزایش سن، معمولاً افراد محافظه کار می شوند و تمایل کمتری به انجام فعالیتهایی که ریسک در بر دارند، نشان می دهند.

در کنار انگیزه عوامل دیگری هم در حصول این نتیجه می توانند دخیل باشند. مثلاً اینکه تمایل اغلب افراد در سن ۱۸ تا ۲۰ سالگی است که هنوز بیکار و جویای شغل می باشند. با افزایش سن، این که افراد مشغول بکار شده باشند، افزایش می یابد. از سوی دیگر ممکن است نرخ تاهل در دو گروه سنی دو و سه این تحقیق افزایش یافته باشد. یعنی امکان دارد اغلب آزمودنیهای ۱۸ تا ۲۰ ساله مجرد باشند و آزمودنیهای دو گروه دیگر سنی ازدواج کرده باشند. معمولاً ازدواج مانع پنهانی برای فعالیتهای اجتماعی زنان است و تشکیل تعاونی نیز یکی از آنان است. پس از جمله دلایلی که می تواند توجیهی بر نتایج جدول شماره ۵ باشد، شاغل و یا

۹- افرادی که اعتماد بنفس بالاتری دارند، تمایل بیشتری به تشکیل شرکتهای تعاونی صنایع دستی نشان داده اند.

۱۰- افرادی که از سرمایه لازم اولیه برخوردار می باشند، تمایل بیشتری به تشکیل شرکت تعاونی صنایع دستی دارند. ۱۱- وجود یا عدم وجود اطلاعات کافی در زمینه تشکیل شرکتهای تعاونی، تفاوت معنی داری در تمایل آزمودنیها به عضویت در شرکتهای تعاونی صنایع دستی ایجاد می نماید.

۱۲- دلایل عدم استقبال آزمودنیهای تحقیق از عضویت در شرکتهای تعاونی صنایع دستی، به ترتیب اهمیت عبارتند از: مشکلات خانه داری، شاغل بودن، مخالفت سرپرست خانواده و عدم علاقه به عضویت در شرکت تعاونی.

جدول شماره ۳ نشان داد که میان تمایل و عدم تمایل آزمودنیهای این تحقیق به عضویت در شرکتهای تعاونی صنایع دستی، تفاوت معنی دار وجود دارد. حصول این نتیجه در حقیقت می تواند نوعی تایید بر روایی تحقیق و لزوم انجام آن به شمار رود. به عبارت دیگر، نتیجه جدول شماره ۳ نشان می دهد که نظرات آزمودنیها و میزان تمایل آنان به عضویت در شرکتهای تعاونی صنایع دستی، چیزی نیست که از راه تصادف حاصل شده باشد و دارای علت یا عللی می باشد.

تا این مرحله مشخص شد که تمایل و یا عدم تمایل خود اظهار شده آزمودنیهای این تحقیق تصادفی نبوده است و مبتنی بر دلایلی است ولی هنوز علت تمایل یا عدم تمایل آزمودنیها به عضویت در شرکتهای تعاونی صنایع دستی، بر محقق پوشیده

متاهل شدن افراد دو گروه سنی ۲۱ و ۲۲ سال و ۲۳ تا ۲۵ سال می باشد.

نتایج جدول شماره ۵ تاییدی بر اظهارات فوق می باشد. ملاحظه می شود که تعداد افراد مجرد مایل به عضویت در شرکت تعاونی صنایع دستی حدود دو برابر افراد متاهلی است که مایل به عضویت در شرکت تعاونی صنایع دستی هستند. از سوی دیگر تعداد افراد متاهلی که تمایلی به عضویت در شرکت تعاونی ندارند بیش از دو برابر افراد مجرد غیر مایل به عضویت است. تفاوت حاصله هم از لحاظ آماری معنادار می باشد. تحقیقات نشان داده است که درصد بالایی از زنان ایرانی بعد از ازدواج تمایل کمتری به کار و فعالیتهای اجتماعی نشان می دهند. این عدم تمایل می تواند علت های مختلفی داشته باشد. در پاره ای موارد، آقایان اجازه کار بیرون از منزل به همسر خود نمی دهند. گاهی اوقات خود زنان انگیزه کار و فعالیت اجتماعی را از دست می دهند، چون تحت تکفل همسر خود قرار گرفته اند و مسؤولیت مالی اداره خانواده بر دوش آنان نیست. سرانجام و شاید اصلی ترین علت کناره گیری زنان متاهل از صحنه های کار و فعالیت اجتماعی، درگیر شدن آنان در امور مربوط به خانه و خانواده و به خصوص فرزندان باشد.

نتایج جدول شماره ۶ نیز، تایید دیگری بر دلایل توجیهی نتایج جدول شماره ۴ به شمار می رود. ملاحظه می شود که افراد بیکار مایل به عضویت در شرکتهای تعاونی صنایع دستی، درست ۱۰ برابر افراد شاغلی است که تمایل به عضویت در شرکتهای تعاونی دارند. حصول این نتیجه کاملاً طبیعی به نظر می رسد. افرادی که شاغل هستند، انگیزه و فرصت کافی برای تشکیل و یا عضویت در تعاونی را به عنوان شغل دوم ندارند.

نتایج جدول شماره ۷ نشان می دهد که تقریباً نیمی از افراد مایل به عضویت در شرکتهای تعاونی صنایع دستی را افراد طبقه متوسط از نظر سطح درآمد خانوار در این تحقیق تشکیل می دهند. یعنی افرادی که بین ۱۰۰ تا ۱۵۰ هزار تومان درآمد خانوادگی دارند. جدول مذکور

در جدول شماره ۱۱ ملاحظه می‌شود که افرادی که اعتماد بنفس بیشتری دارند، اظهار تمایل بیشتری به تشکیل شرکتهای تعاونی صنایع دستی نموده‌اند. این یافته از لحاظ روانشناسی کاملاً قابل توجیه به نظر می‌رسد. معمولاً افرادی که دارای اعتماد بنفس کافی هستند. در خود توانایی رویارویی با موقعیتهای جدید و چالش برانگیز را می‌بینند. در مقابل کسانی که از اعتماد بنفس برخوردار نیستند، تمایلی به اینکار ندارند و ترجیح می‌دهند که موقعیت فعلی خود را حفظ نموده و درگیر وضعیت جدیدی نشوند.

جدول شماره ۱۲ نشان می‌دهد که بیشتر افرادی که تمایل به عضویت در شرکتهای تعاونی صنایع دستی دارند، از سرمایه لازم اولیه برخوردار هستند، از سوی دیگر همین جدول نشان می‌دهد که عده قابل توجهی از آزمودنیها مایل به عضویت در شرکتهای تعاونی هستند اما سرمایه لازم را ندارند. این مسأله نشان می‌دهد که برای ترغیب افراد به تشکیل شرکتهای تعاونی صنایع دستی، باید فکری برای تامین سرمایه اولیه آنها نمود.

جدول شماره ۱۳ نشان می‌دهد که وجود یا عدم وجود اطلاعات کافی در زمینه تشکیل تعاونی تفاوت معنی‌داری در زمینه تمایل آنها به عضویت در شرکتهای تعاونی صنایع دستی ایجاد می‌نماید. این مسأله نشان می‌دهد که اطلاع‌رسانی در زمینه تشکیل تعاونیها نیاز به تجدیدنظر و بهبود دارد.

جدول شماره ۱۴ توزیع فراوانی علل عدم عضویت آزمودنیهای تحقیق را در شرکتهای تعاونی صنایع دستی نشان می‌دهد. همان‌طور که ملاحظه می‌شود، اکثر آزمودنیهایی که اظهار عدم تمایل به تشکیل و یا عضویت در شرکتهای تعاونی نموده‌اند، یعنی نیمی از آنها، مشکلات خانه‌داری را مهمترین دلیل این نگرش عنوان نموده‌اند. در درجه بعدی اهمیت، شاغل بودن آزمودنیها قرار دارد و مخالفت سرپرست خانواده سومین دلیل عدم تمایل آنها به تشکیل شرکتهای تعاونی صنایع دستی اعلام شده است. تنها یک نفر از کل آزمودنیهایی که اظهار داشته‌اند، تمایلی به عضویت در شرکتهای

تشکیل شرکتهای تعاونی صنایع دستی یکی از مواردی است که برای به کارگیری بخشی از نیروی فعال بانوان در جستجوی کار پیشنهاد می‌گردد. با تشکیل تعاونیهای صنایع دستی می‌توان با آموزش و بهبود کیفیت کالا، حفظ این سنتها و بازاریابی برای آنها، در مجموع به حمایت از زنانی که به این حرفه مقدس اشتغال دارند، پرداخت.

تعاونیهای صنایع دستی درجه‌بندی نمایند. ملاحظه می‌شود که اصولاً بیش از نیمی از آزمودنیها این تاثیر را کم ارزیابی کرده‌اند و نهایتاً تفاوت معنی‌داری در میزان تمایل آنان به عضویت در شرکتهای تعاونی صنایع دستی ایجاد نکرده است. باز هم مثل مورد قبلی، حصول این نتیجه، نشان می‌دهد که عدم عضویت آزمودنیهای این تحقیق در شرکتهای تعاونی صنایع دستی و یا عدم تشکیل این شرکتهای از سوی آنان به خاطر موانع فرهنگی - اجتماعی نبوده است و علل دیگری دارد.

جدول شماره ۱۰ نشان می‌دهد که به نظر اکثر قریب به اتفاق آزمودنیها، اعم از آنها که تمایل به عضویت در شرکت تعاونی صنایع دستی دارند و آنها که چنین تمایلی ندارند، تشکیل شرکت تعاونی مستلزم حمایت اداره کل تعاون است. حصول این نتیجه کاملاً منطقی است. بدون حمایت اداره کل تعاون مسلماً تعاونیها در کار خود موفق نخواهند بود و حتی شاید بتوان گفت اصلاً نخواهند توانست تعاونی را تشکیل بدهند.

نشان می‌دهد که کمترین میزان تمایل مربوط به افراد طبقه کم درآمد است. علت این مسأله شاید عدم آگاهی این افراد از امکان تشکیل تعاونی باشد، چون تجربه نشان داده است که معمولاً فقر با ناآگاهی همراه است. از سوی دیگر شاید افراد طبقه کم درآمد، از امکانات لازم برای تشکیل تعاونی برخوردار نیستند. یعنی پول لازم برای تشکیل تعاونی را در اختیار ندارند.

جدول شماره ۸ نشان می‌دهد که اغلب افرادی که اظهار تمایل به عضویت در شرکت تعاونی صنایع دستی نموده‌اند، اعلام کرده‌اند که در زمینه هنرهای دستی نیازی به آموزش ندارند. این مسأله نشان می‌دهد که آنها مهارت و تبحر حرفه‌ای کافی را دارند و اگر تاکنون موفق به تشکیل تعاونی نشده‌اند، به علت عدم وجود مهارت نبوده و باید در جستجوی دلایل دیگری بود.

در جدول شماره ۹ از آزمودنیها خواسته شده است که تاثیر موانع فرهنگی اجتماعی را در عدم تشکیل

تعاونی ندارند، علت این نگرش را عدم علاقه عنوان نموده‌اند.

در سطور بالاتر گفته شد که مسئولیت‌های متعدد یک زن خانه‌دار، می‌تواند مانع کار و فعالیت اجتماعی او شود. از سوی دیگر افرادی که در حال حاضر، شاغل هستند، کمتر امکان دارد که بخواهند خود را درگیر کار دیگری هم بکنند. این مسأله در مورد بانوان بیشتر صادق است. از سوی دیگر همان طور که قبلاً ذکر شد، عده‌ای از آقایان تمایلی به کار و فعالیت اجتماعی همسران خود ندارند و مانعی بر سر راه آنان محسوب می‌شوند.

خلاصه و نتیجه‌گیری

در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران برای بخش تعاون و شرکتهای تعاونی جایگاه ویژه‌ای در نظر گرفته شده است. ولی در عمل نمی‌توان ادعا نمود که در این زمینه موفقیت قابل توجهی احراز شده باشد. ادیب (۱۳۷۲) می‌گوید وضعیت شرکتهای تعاونی در حال حاضر نشاندهنده ضعف در مسائل مختلف این شرکتها می‌باشد. وی اضافه می‌کند که دولت نه به عنوان منتی بر سر شرکتهای تعاونی بلکه به عنوان استفاده از ابزاری بنام تعاونی لازم است تسهیلات و امکاناتی را جهت گسترش شرکتهای تعاونی فراهم آورد.

شرکتهای تعاونی طبق تعریفشان وظیفه دارند تمام یا قسمتی از مشکلات اقتصادی کشور را مرتفع سازند، مشروط بر اینکه مورد حمایت قرار گیرند و تشویق شوند شرکتهای تعاونی می‌توانند به توسعه اقتصادی و اجتماعی کشور کمک شایانی بکنند.

از سوی دیگر زنان به عنوان نیمی از نیروی انسانی کشور ایران، از موقعیت خاصی برخوردار هستند. امروزه تعداد زنانی که جویای کار هستند به نسبت سنوات گذشته، رشد قابل توجهی داشته

است. افزایش درصد زنان فارغ‌التحصیل دانشگاهی به طوری که رفته رفته بر درصد مردان فزونی می‌گیرد، افزایش سن ازدواج، افزایش نرخ طلاق و افزایش تعداد زنان خود سرپرست، بی‌سرپرست و بدسرپرست، همگی لزوم ارائه راهکارهایی در زمینه بهبود وضعیت اشتغال زنان را گوشزد می‌نماید. تشکیل شرکتهای تعاونی زنان می‌تواند در این زمینه قدم موثری باشد.

در کشورمان تمایل به عضویت و یا تشکیل شرکتهای تعاونی به ویژه از سوی زنان ضعیف است و در تحقیق حاضر کم و بیش علت این پدیده مورد بررسی قرار گرفت.

سن، وضعیت تاهل، وضعیت اشتغال، سطح درآمد خانواده، عدم حمایت ادارات تعاون، اعتماد بنفس، سرمایه اولیه و اطلاعات کافی در مورد شرکتهای تعاونی از جمله متغیرهای تاثیرگذار در تمایل یا عدم تمایل آزمودنیهای تحقیق به مشارکت در نظام تعاونی است. از سوی دیگر خود آنها بیشتر مشکلات خانوادگی را که ناشی از تاهل بود، به عنوان مانع انتخاب نموده‌اند.

بهرروی، به جاست که دولت تمهیدات لازم را برای تشویق زنان بویژه زنان هنرمند در رشته‌های صنایع دستی، پیش‌بینی نماید. حمایت بیش از پیش وزارت تعاون و ادارات کل استانها از تعاونیهای تشکیل شده و در شرف تشکیل، می‌تواند باعث ترغیب سایر افراد به تشکیل و یا عضویت در شرکتهای تعاونی بشود. در مقابل وقتی آنها مشاهده کنند که دولت و دست‌اندرکاران نظام تعاونی، در مقابل مشکلات از شرکتهای تعاونی تحت پوشش خود حمایت نمی‌نمایند، انگیزه‌ای برای ورود به این عرصه در خود نمی‌بینند.

سرمایه اولیه مشکل بسیاری از افراد در زمینه تشکیل شرکتهای تعاونی به

شمار می‌رود. با اینکه وزارت تعاون میزان سرمایه اولیه‌ای را که افراد باید به عنوان سپرده در بانک بگذارند به یک سوم سرمایه اعلام شده توسط خود آنها، تقلیل داده است، باز هم به نظر می‌رسد که عده‌ای قادر به فراهم کردن همین مقدار نیستند. در این زمینه هم حمایت دولت ضروری به نظر می‌رسد.

شاید بهتر باشد در زمینه تشکیل شرکتهای تعاونی در سالهای آخر دبیرستان، اطلاعات کافی از طرق مقتضی به دانش‌آموزان ارائه شود. این مسأله می‌تواند تا اندازه‌ای جبران خلاء اطلاع‌رسانی در این زمینه باشد.

سوی تمامی پیشنهادات و تحلیلهای فوق، شاید بتوان گفت مهمترین نتیجه‌ای که از این تحقیق می‌شود گرفت، لزوم فرهنگ‌سازی و ایجاد بستر لازم برای عضویت افراد در شرکتهای تعاونی می‌باشد.

پیشنهادات کاربردی

- ۱- گسترش فرهنگ تعاونی از طریق بسرنامه‌ریزیهای بلندمدت در آحاد مختلف جامعه
- ۲- گنجاندن یک واحد درسی به نام تعاونی در برنامه درسی سالهای آخر متوسطه کلیه رشته‌ها، بویژه صنایع دستی
- ۳- حمایت بیشتر وزارت تعاون و ادارات کل تعاون استانها، از تعاونیهای در حال تاسیس و تاسیس شده
- ۴- اعطای تسهیلات ویژه اعتباری در جهت تشکیل و توسعه تعاونیهای زنان و کمک به حل مشکلات اقتصادی این تعاونیها
- ۵- ایجاد یک پایگاه اطلاعاتی مدون، جامع و روزآمد در زمینه شرکتهای تعاونی و صنایع دستی برای استفاده پژوهشگران
- ۶- معرفی تعاونی‌های موفق از طریق رسانه‌های گروهی